

Uppsala kommun
SBF.planadministrator@ uppsala.se

Förslag till samråd om detaljplan för Gång- och cykelväg Ulva i Uppsala kommun, Uppsala län

Redogörelse för ärendet

Kommunen har översänt rubricerat detaljplaneförslag för samråd enligt 5 kap. 11 § plan- och bygglagen (2010:900), PBL, samt samråd om undersökning enligt 6 kap. 6 § miljöbalken. Detaljplanen utförs med standardförfarande.

Syftet med planförslaget

Syftet med planförslaget är att möjliggöra en gång- och cykelväg mellan Ulva och Klastorp. Målet är att gång- och cykelvägen ska fungera som ett rekreationsstråk samt förbättra möjligheterna att pendla med cykel mellan Uppsala och Broby, Bälinge och Björklinge. Gång- och cykelvägen kommer att tillgängliggöra besöksmålet Ulva kvarn som är ett populärt utflyktsmål.

Överensstämmelse med översiktsplanen

Markanvändningen överensstämmer med översiktsplanens intentioner för området.

Undersökning

Kommunen bedömer att förslaget inte innebär betydande påverkan på miljön. Länsstyrelsen bedömer dock med utgångspunkt i 6 kap. 3 § miljöbalken och 5 § miljöbedömningsförordningen (2017:966) att det finns omständigheter som talar för att planens genomförande skulle kunna innebära risk för betydande miljöpåverkan med anledning av miljökvalitetsnormerna för vatten. Länsstyrelsen anser att kommunen behöver bedöma påverkan på morfologin och att planerad bro inte försämrar status på kvalitetsfaktornivå. Se mer under rubrikerna *MKN ytvatten* och *Vattenverksamhet*.

Vidare konstaterar Länsstyrelsen att det utifrån befintligt underlag inte går att utesluta att planens genomförande skulle kunna innebära betydande miljöpåverkan med anledning av riksintresse naturvård och fridlysta arter. Länsstyrelsen bedömer att det bör gå att anpassa arbetet med försiktighets- och skyddsåtgärder för att minimera påverkan på naturmiljön, men ytterligare utredning av detta är nödvändigt och

anpassningar kan behövas. Se mer under rubrikerna *Riksintresse för naturvård* och *Artskydd enligt 8 kap. miljöbalken*.

Frågor som bevakas av Länsstyrelsen enligt 11 kap. 10 § PBL

Riksintresse för naturvård

Planområdet ligger inom Riksintresse för Naturvård – *Jumkilsåns dalgång* enligt 3 kap 6 § miljöbalken. Uttryck för riksintresset är en ravin i djupa lerlager där ån är starkt meandrande och rik på forsar och strömmar. Ån kantas av öppna hag- och betesmarker med inslag av lundartade lövdungar. Åns meandrande lopp är helt opåverkat. Av registerbladet framgår att förutsättningar för bevarande är att området skyddas mot ingrepp av alla slag som bebyggelse, vägdragning etc. och att betet bibehålls.

Länsstyrelsen anser att kommunen på ett tydligare sätt behöver redogöra för om riksintresset kan tillgodoses. Förutsättningarna för ån att fortsätta meandra behöver säkerställas.

MKN ytvatten

Kommunen har inte redogjort för vilket ytskikt gång- och cykelvägen ska beläggas med. Kommunen gör bedömningen att den planerade gång- och cykelvägen inte kommer medföra några föroreningar som påverkar recipienterna *Fyrisån Ulva – Björklingeån* (WA81908340) och *Fyrisån Jumkilsån – Sävjaån* (WA93715408). Länsstyrelsen gör dock bedömningen att eventuell påverkan kan förekomma beroende på materialval. Asfaltering av en cykelväg leder till ökad markförhårdning och risk för ökad spridning av fosfor och PAH som utgör en nedbrytningsprodukt från vägbeläggning. Båda dessa parametrar utgör risk att recipienternas status inte uppnår god status till 2027 från påverkanskällan *Diffusa källor – Urban markmiljö (dagvatten)*. En längre sträcka av cykelvägen kommer dras intill recipienten vilket innebär stor risk för ökad spridning av föroreningsämnen.

Länsstyrelsen anser att kommunen tydligare ska redogöra för hur planen kommer att påverka fosfor och PAH. Vidare anser Länsstyrelsen att kommunen behöver utreda huruvida planen kommer att påverka recipienternas hydromorfologiska kvalitetsfaktorer (se även avsnittet *Vattenverksamhet*).

Hälsa och säkerhet, risk för olyckor, översvämning och erosion

Geoteknik

Kommunen har låtit genomföra en geoteknisk utredning som ligger till grund för vald sträckning för gång- och cykelvägen. Den

geotekniska utredningen innehåller borrhningar och stabilitetsberäkningar för utvalda sektioner där risk för brott och skred i jorden bedöms vara som högst.

Länsstyrelsen har remitterat planhandlingarna och den geotekniska utredningen till Statens Geotekniska Institut (SGI). SGI har bland annat synpunkter på val av gränsvärden och parametrar för stabilitetsberäkningarna och att det saknas en utredning om eventuell förekomst av erosion i vattendragen. Se vidare i yttrande från SGI, dnr. 5.1-2201-0042, bilaga 1.

Länsstyrelsen anser att kommunen ska beakta synpunkterna i yttrandet från SGI i det fortsatta planarbetet.

Strandskydd

Länsstyrelsen konstaterar att det är otydligt hur kommunen har tänkt att hantera strandskyddsfrågan i detaljplanen. Kommunen behöver förtydliga om planen är förenlig med strandskyddets syften, hur strandskyddet är tänkt att hanteras i planen och vilka prövningar som kommer att genomföras. Länsstyrelsen anser att prövningen/prövningarna bör genomföras innan planens granskningsskede för att det ska vara möjligt att anpassa planen till vad som framkommer under prövningen.

En ansökan om strandskyddsdispens har sökts och beviljats av Uppsala kommun. Länsstyrelsen har tagit in strandskyddsdispensen för prövning eftersom det saknades handlingar för att kunna bedöma om det finns särskilda skäl för att ge dispens. Länsstyrelsen vill uppmärksamma kommunen på att enligt 7 kap. 18 h § miljöbalken upphör en dispens från strandskyddet att gälla om åtgärden som beviljats dispens inte påbörjats inom två år eller inte avslutats inom fem år från det att dispensbeslutet vinner laga kraft.

I planbeskrivningen skriver kommunen att strandskyddsdispensen ska samprövas i prövningen för tillstånd av vattenverksamhet. Vid en ansökan om tillstånd för vattenverksamhet som söks hos Mark- och miljödomstolen kan den del av strandskyddet som sammanfaller med vattenverksamheten hanteras inom tillståndsansökan. Länsstyrelsen vill dock uppmärksamma kommunen på att det kan finnas delar av planen som berörs av strandskydd men inte vattenverksamhet och att dessa områden i så fall inte hanteras inom tillståndet för vattenverksamhet.

Under avsnittet *Planens förenlighet med översiktsplanen och miljöbalken* skriver kommunen att Länsstyrelsen i det enskilda fallet får ge dispens från förbjuden i 7 kap 15 § miljöbalken för byggande av en allmän väg. Länsstyrelsen gör bedömningen att gång- och cykelvägen inte är en sådan allmän väg som avses i 7 kap 18 § punkt 3 miljöbalken. Boverket skriver att begreppet väg som allmän plats och

allmän väg är olika saker som regleras med olika lagstiftning. I en detaljplan kan kommunen reglera väg som allmän plats Väg. Kommunen är i de flesta fall huvudman för dessa. Allmän väg regleras istället i väglagen. Vad som är en allmän väg bestäms alltså inte genom detaljplan. Se mer information på [Väg - PBL kunskapsbanken - Boverket](#).

Inom detaljplan får kommunen enligt 4 kap. 17 § PBL upphäva strandskyddet för ett område om det finns särskilda skäl för det och om intresset som avses med planen väger tyngre än strandskyddsintresset. Beslutet att upphäva strandskyddet görs då genom en egenskapsbestämmelse i detaljplanen. Vidare behöver kommunen i planbeskrivningen motivera vilka skäl som legat till grund för att strandskyddet kan upphävas liksom skälen för den avgränsning som gjorts.

Kommunen anger i planbeskrivningen att särskilt skäl enligt 7 kap. 18 c § punkt 5 *angeläget allmänt intresse som inte kan tillgodoses utanför området* kan vara tillämpligt inom planområdet. Länsstyrelsen upplyser kommunen om att det vid hänvisning till det särskilda skälet krävs att den planerade åtgärden långsiktigt ska ge fördelar för samhället och att överväganden kring alternativa lokaliseringar i syfte att undvika att strandskyddad mark tas i anspråk behöver utredas och redovisas. Enligt förarbetena ska prövas om åtgärden måste företas inom strandskyddsområdet. Om åtgärden kan lokaliseras utanför detta område ska i så fall den lokaliseringen väljas istället (prop. 2008/09:119 s. 106). Enligt rättspraxis finns särskilda krav på utredningen och det räcker inte att området är utpekat i översiktsplan. Det ska vara omöjligt, eller i vart fall orimligt att tillgodose det allmänna intresset genom en lokalisering utanför det strandskyddade området (se Mark- och miljööverdomstolens domar den 17 april 2018 i mål nr P 3718–17 och den 16 december 2016 i mål nr P 7052–16).

Övriga synpunkter

Naturmiljö

I planbeskrivningen anges att kända naturvärden har sammanställts från kommunens ekodatabas. En karta med avgränsade naturvärdesobjekt finns på s. 22 i planbeskrivningen men det saknas en beskrivning av vad de utgörs av. I bildtexten står att planområde är markerat med vit streckad linje men den syns inte.

Länsstyrelsen anser att kommunen behöver beskriva berörd naturmiljö mer detaljerat samt vilka konsekvenser planens genomförande har på naturmiljön. Vidare anser Länsstyrelsen att planens förenlighet med miljöbalkens 7 och 8 kap. behöver redovisas på ett tydligare sätt. Länsstyrelsen anser att exploatering av naturmark ska föregås av naturvärdesinventering i fält. Förekommande artfynd från artportalen,

inklusive skyddsklassade fynd, behöver analyseras och konsekvensbedömas då det finns både rödlistade och fridlysta arter registrerade som skulle kunna påverkas av projektet.

Artskydd enligt 8 kap. miljöbalken

I planbeskrivningen skriver kommunen att detaljplanen inte bedöms påverka bevarandestatus för fridlysta arter och att detaljplanen därför bedöms vara förenlig med miljöbalkens kapitel 8. Länsstyrelsen anser att det saknas en motivering till denna slutsats.

Länsstyrelsen vill uppmärksamma kommunen på EU-domstolens avgörande i förenade målen C-473/19 och C-474/19 den 4 mars 2021 som sannolikt kommer att leda till en förändrad praxis för när bestämmelserna i 4 § artskyddsförordningen träder in. Av domen framgår bland annat att Artikel 12.1 a–c i livsmiljödirektivet ska tolkas så, att den utgör hinder för en nationell praxis enligt vilken förbuden i denna bestämmelse, för det fall mänsklig verksamhet såsom skogsbruksåtgärder eller markexploatering uppenbart har ett annat syfte än att döda eller störa djurarter, endast är tillämpliga om det finns en risk för att berörda arters bevarandestatus påverkas negativt. Artikel 12.1 a–c i livsmiljödirektivet ska vidare tolkas så, att skyddet enligt denna bestämmelse inte upphör att gälla för arter som har uppnått gynnsam bevarandestatus.

Samtliga vilda fåglar är fridlysta enligt 4 § artskyddsförordningen.

Utanför planområdet har raphöna, kornknarr, storspov och ljungpipare registrerats i artportalen enligt planbeskrivningen. Vid anläggande av gång- och cykelbron avses hänsyn tas till tidpunkt för avverkning så att den anpassas med hänsyn till fågellivet och häckningsperiod.

Länsstyrelsen vill påminna om att även andra anläggningsarbeten kan innebära betydande störning för häckande fåglar i jordbruksmark och att denna fråga måste utredas mer detaljerat.

Länsstyrelsen noterar att det finns ytterligare artfynd registrerade i nära anslutning till den planerade detaljplanen, både av fåglar och andra fridlysta och rödlistade arter. Dessa behöver analyseras och konsekvensbedömas. Exempel på sådana arter är utter, fladdermöss och kungsfiskare.

Påverkan på arterna behöver bedömas både vad gäller anläggandet och själva drifttiden. Exempelvis kan fladdermöss påverkas av ny belysning i en miljö som tidigare varit mörk under natten.

Biotopskydd enligt 7 kap. miljöbalken

Vissa biotoper i odlingslandskapet, t.ex. alléer, stenvägar, odlingsrösen, öppna diken och åkerholmar, omfattas av generellt biotopskydd enligt 7 kap. 11 § miljöbalken. De definieras i förordning

om områdesskydd (1889:1252, bilaga 1). Samtliga berörda biotopskyddsobjekt behöver identifieras och konsekvenser bedömas.

Detaljplanen berör flera diken i jordbruksmark. Småvatten och våtmark i jordbruksmark är skyddade enligt 7 kap. 11 § miljöbalken om de uppfyller följande definition:

Ett småvatten eller en våtmark med en areal av högst ett hektar i jordbruksmark som ständigt eller under en stor del av året håller ytvatten eller en fuktig markyta såsom kärr, gölar, vätar, översilningsmarker, kallkällor, mangelgravar, öppna diken, dammar och högst två meter breda naturliga bäckfåror. Arealbegränsningen avser inte linjära element som öppna diken eller högst två meter breda naturliga bäckfåror.

Inom ett biotopskyddsområde får inte åtgärder vidtas som kan skada miljön. Det kan vara exempelvis anläggandet av passager, igenfyllnad eller andra anläggningstekniska behov som kan påverka biotopen. För sådana åtgärder kan dispens sökas hos Länsstyrelsen.

För att dispens ska kunna medges behöver det finnas särskilda skäl. Länsstyrelsen anser att hänsyn ska tas till biotopskyddsobjekt under planprocessen så att påverkan undviks eller minimeras samt att eventuell dispensprövning ska genomföras innan planens granskningsskede för att möjliggöra för eventuella behov av anpassningar. Anläggningstekniska behov som kan komma att uppstå bör ingå i bedömningen.

Jordbruksmark

Bevarande av jordbruksmark är ett nationellt intresse. Brukningsvärd jordbruksmark får endast tas i anspråk om det behövs för att tillgodose ett väsentligt samhällsintresse som inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredställande sätt genom att annan mark tas i anspråk. Stora delar av gång- och cykelvägen är förlagd till brukningsvärd jordbruksmark längs med Fyrisån och Jumkilsåns släntrön. I den utvärdering som gjorts av alternativa sträckningar för gång- och cykelvägen har ett av de kriterier som beaktats varit *sträckningens påverkan på andelen åkermark och påverkan på odlingsanläggningar*. Gång- och cykelvägen följer till stor del fastighetsgränser för att begränsa intrång och uppdelning av fastigheter. Kommunen bedömer att ett anläggande av gång- och cykelvägen närmare väg 272 eller närmare Årna flygplats inte tillgodoser allmänhetens intresse på ett tillfredställande sätt avseende rekreativvärdena. En annan motivering till att förlägga gång- och cykelvägen på jordbruksmark är att undvika påverkan på växt- och djurliv inom åravinerna.

Länsstyrelsen konstaterar att kommunen utrett alternativa lokaliseringar och motiverat ianspråktagandet av jordbruksmark för gång- och cykelvägen. Länsstyrelsen anser dock att kommunen tydligare behöver redogöra för i vilken omfattning annan miljö än

åkermark tas i anspråk och i vilken omfattning kantzoner med träd, buskar, ängsmark och annan vegetation påverkas samt vilka konsekvenser för växt- och djurlivet på platsen det kan förväntas innebära.

Samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken

Planområdet är smalt och möjliggör en gång- och cykelväg med en bredd på upp till fem meter. Inom användningsområdet ingår utrymme för stödkant för belysning, bänkar och soptunnor. Eventuella behov av ytterligare utrymme för upplags- och uppställningsplatser i naturmiljön bör utredas. Om detta inte görs inom ramen för planarbetet kan det krävas samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken.

Vattenverksamhet

Vattenverksamhet är åtgärder som till exempel uppförande av anläggning eller anläggande av trummor eller bro, grävning, pålning och utfyllnad i ett vattenområde eller bortledning av yt- och grundvatten. Definitionen av vad som är ett vattenområde är det område som står under vatten vid högsta förutsebara vattenstånd, vilket enligt gällande praxis motsvarar ett 100-års flöde. Det innebär att svämplan och våtmarker är ett vattenområde.

Enligt planhandlingen kommer gång och cykelvägen att anläggas så nära släntrönet till Fyrisån och Jumkilsån som möjligt i den södra delen av detaljplanen. Det är viktigt att utreda om det krävs åtgärder inom vattenområde för att anlägga gång- och cykelvägen. Spontning eller anläggande av erosionsskydd för att säkerställa stabilitet och läge av vägen kan innebära vattenverksamhet om de utförs i vattenområde.

Bron över Jumkilsån

Jumkilsån utgör ett värdefullt vatten och en hotad naturtyp med sitt meandrande lopp och aktiva ravinbildning. Enligt planförslaget kommer en gång- och cykelbro att anläggas över Jumkilsån. Anläggande av bro över ett vattendrag är vattenverksamhet och kommunen har angett att de har för avsikt att ansöka om tillstånd för vattenverksamhet hos mark- och miljödomstolen.

Enligt planbeskrivningen kommer en kortare bro som inte kräver stödben i mitten av bron att utredas vidare. Placeringen av bron har anpassats till åns bredd och markens höjdnivåer. Kommunen skriver att utformningen av bron kommer att utredas i anläggningsskedet och anpassas till omgivningen samt vatten- och naturmiljön. Länsstyrelsen anser att denna utredning ska göras inom ramen för planprocessen för att på bästa sätt anpassa brons utformning till förekommande naturmiljö. Vidare behöver förväntade konsekvenser för vattenmiljön under anläggningsskedet samt behovet av skyddsåtgärder beskrivas och utredas.

Länsstyrelsen konstaterar att det ur ett vattenverksamhetsperspektiv, på befintligt underlag, inte går att utesluta att åtgärderna kan komma att innebära en betydande miljöpåverkan. Det är viktigt att kommunen utreder påverkan på miljökvalitetsnormerna för vatten i samband med fortsatt planering och projektering av bron över Junkilsån. Särskilt viktigt är att bedöma påverkan på morfologin och att planerad bro inte försämrar status på kvalitetsfaktornivå.

Markavvattningsföretag

Markavvattningsföretag Skörkulla dikningsföretag av år 1930 id nr CK0172 ligger delvis i den slutliga sträckningen av gång och cykelvägen. Åtgärder får inte utföras som påverkar syftet och funktionen av dikningsföretaget.

Förorenad mark

Ett potentiellt förorenat område har identifierats 150 meter ifrån planområdet, där föroreningskaraktären inte är känd. Kommunen bedömer att föroreningen inte kommer att påverka detaljplanen negativt på grund av föroreningens läge relativt planområdet.

Enligt uppgifter i EBH-portalen finns det potentiellt förorenad mark på fastigheten Rörby 2:1. Det har tidigare funnits en plantskola på fastigheten och det är okänt vilka bekämpningsmedel som har använts och i vilken omfattning. Länsstyrelsen anser att föroreningssituationen behöver undersökas, även med avseende på att planområdet ligger på jordbruksmark där användning av bekämpningsmedel kan ha förekommit. Det behöver säkerställas att föroreningar inte sprids till yt-och grundvatten vid framtida markarbete.

Riksintresse för flygplats

Planområdet gränsar till Uppsala flygplats (Ärna) som är av riksintresse för försvaret och civil flygverksamhet. Kommunen skriver att samråd har genomförts med Försvarmakten och att gång- och cykelvägen håller sig från godkänt avstånd från Ärna flygplats.

Försvarets synpunkter framgår i planbeskrivningen. Gång- och cykelvägen ska förses med varningsmärken för ”lågt flygande flygplan” samt skyltar som varnar för flygbuller. Lyktstolpar kan utgöra farliga hinder för luftfarten på grund av höjd och bländande belysning. Höjd och belysning på eventuella lyktstolpar som placeras längs med gång- och cykelvägen ska därför godkännas av flygplatschef vid LSS eller flygplatschefen vid Uppsala flottiljflygplats.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av t.f. enhetschef plan- och bostadsenheten Asmah Ismaal med planhandläggare Ida Lindgren som föredragande. I den slutliga handläggningen har också Emilia Wolfhagen, Helena Stenemo och Jan Eckhéll enheten för vatten- och naturtillsyn, Vilhelm von Unge miljöstrategienheten, Tina Fors kulturmiljöenheten, Sylvia Fernandez miljöskyddsgruppen och Daniel Öman klimatanpassningsansvarig medverkat.

Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Så här hanterar Länsstyrelsen personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa finns på
www.lansstyrelsen.se/dataskydd.

Bilaga för kännedom:

Bilaga 1. Kopia av yttrande till Länsstyrelsen från Statens Geotekniska Institut, dnr 5.1-2201-0042, daterat den 16 februari 2022.

Kopia till:

Trafikverket, trafikverket@trafikverket.se

Lantmäterimyndigheten Uppsala kommun,
lantmaterimyndigheten@ uppsala.se

Statens Geotekniska Institut, sgi@sgi.se